USA:
FRA FRIHETSIDEAL
TIL BANANREPUBLIKK

Utvidet utgave

Av samme forfatter:

Filosofi: en innføring
(Kontekst forlag 1991)

Fornuft, egoisme, kapitalisme: essays om Ayn Rand
(Kontekst forlag 2003, ny utgave 2022)

Forteljingas pedagogikk: folkediktning før og no
(Sammen med Lis K. Andersen og Johan Einar Bjerkem,
Gyldendal norsk forlag 2003)

Frihet, likhet, brorskap: kapitalismen i teori og praksis
(Kontekst forlag 2004, ny utgave 2021)

Krig, fred, religion og politikk
(Kontekst forlag 2015)

Saysiansk økonomi
eller en introduksjon til politisk økonomi basert på teoriene til Jean-Baptiste Say
(Kolofon forlag 2017)

SISTE ORD
om
kapitalisme, sosialisme, velferdsstat, ytringsfrihet, islam, klimapolitikk, USAs forfall, mm.
(Kontekst forlag 2021)

Løpet er kjørt: rene ord for pengene
(Kontekst forlag 2023)

Rasjonalitet vs. irrasjonalitet
(Kontekst forlag 2024)

Vegard Martinsen er også bidragsyter til disse bøkene:

Når fremtiden nekter å vente
(Red. Torbjørn Røe Isaksen, Unge Høyre 2002)

Vivo: lærerens bok
(Red. Elen Egeland mfl., Gyldendal 2010)

Grunnlov og frihet: turtelduer eller erkefiender?
(Red. Jørn K. Baltzersen, Kolofon forlag 2017)

USA:
FRA FRIHETSIDEAL
TIL BANANREPUBLIKK

Utvidet utgave

av

Vegard Martinsen

Kontekst forlag 2025

USA: FRA FRIHETSIDEAL TIL BANANREPUBLIKK
Utvidet utgave

Copyright © Vegard Martinsen 2024, 2025, 1991
All sitering er innenfor reglene for «fair use».

Det må ikke kopieres fra denne bok i strid med Åndsverklovens bestemmelser.

Forsidefoto: Sawyer Sutton, Pexels.com.

Kontekst forlag
Oslo

kontekstforlag@hotmail.com

ISBN 978-82-91106-19-9 (papir)
ISBN 978-82-91106-20-5 (e-bok)

Til Inger

«I don't build in order to have clients,
I have clients in order to build.»
-Howard Roark

«Jeg må! Jeg må; så byder meg en stemme
i sjelens dyp – og jeg vil følge den.»
-Catilina

Innhold

Forord til andreutgaven……7
Innledning……..…….13
Hva er det som skjer i USA?……...…….17
Den fundamentale årsaken til det som skjer i USA …….……. 29
«A house divided…» ……..……41
USA stadig nærmere stupet…….…….……55
Er enden nær?……..……71
Hva med de konservative? ……..……75
Tucker Carlson som vår tids Will Duranty…….81
Siste kommentar om president Trump……87
Trump som utenrikspolitiker…….….93
Hvem skal man stemme mot – Trump eller Biden?……..…… 99
President Biden…….……109
USA på bena igjen?……..129
Hvor lenge kan Joe Biden bli sittende?……139
De andre Republikanske kandidatene…….145
Det Demokratiske partiets kandidater……..153
Én debatt, to vinnere og én taper……..159
Reaksjonene på Bidens innsats ……..……..165
Biden trekker seg……..171
Visepresident (?) JD Vance…….……181
Vil USA velge et fjols som president……189
Visepresidentkandidat Tim Walz…….. 195
Demokratenes vellykkede maskeradeball…….199
Er USA blitt bakvendtland……203
Et meget illevarslende trekk ved presidentvalgkampen i USA....209
Trump…….213
Kamala Harris……..……219
Presidentvalget …….225
Biden…….……233
Trump 47……..245
Trumps svik overfor Ukraina: Trump er vår tids Chamberlain…249
Det siste om Trump……..257

Det aller verste ved det som skjer i USA……267
Biden: sannheten kommer frem, men det viktigste spørsmålet er fortsatt ubesvart……279
USA og den islamske verden……289
Presidentenes synderegister……303
McCarthyismen ……329
Losing Ground ……349
Obama går av……353
Førte høyrebølgen til at de fattige ble fattigere?……359
Generasjon Z vil overta – hvordan vil det gå?……371
Hemmeligheten bak Alexandria Ocasio-Cortez´ suksess……383
Amerikanske krigsfilmer før og nå……391
Folkerepublikken California……395
New York: På kanten av avgrunnen……403
Bankkollapsen i USA……413
Professor Østerud om en liberal verdensorden……419
Tre store feil i Afghanistan……429
Urbefolkningen……435
Slaveri og rasisme……439
Veldedighet og velferdsstat……449
Helsevesenet……455
USAs utvikling på enkelte viktige områder……467
Korrupsjon……483
Bananrepublikk?……493
USA i det tyvende århundre……497
USA er unikt ……505

Appendikser

Romerrikets fall i reprise ……517
Pragmatismen……533

Forord til andreutgaven

«USA minner mer og mer om en mellomamerikansk bananrepublikk. Hvem skulle trodd det?» Det er professor i statsvitenskap Bernt Hagtvet som sier dette i en kronikk i Aftenposten 19. januar 2025. Ja, hvem skulle trodd det?

I denne boken vil leseren på de første sidene finne en rekke artikler som ble skrevet om de siste presidentvalgkampene i USA, valgkamper som inneholdt et vell av absurditeter. Deretter følger artikler som tar opp viktige forhold i USAs historie, en historie som også inneholder en rekke absurde innslag. Bokens tese er at disse absurditetene er utslag av fundamentale filosofiske ideer som står sterkt i amerikansk kultur, og gitt dominansen av disse idéene kunne ikke utviklingen i det store og hele blitt annerledes enn den virkelig ble.

Men først noen ord om viktige ting som har skjedd i USA etter at førsteutgaven av denne boken kom ut (i april 2024): den negative utviklingen i USA har fortsatt i et akselererende tempo.

President Trump ble innsatt 20. januar 2025 og satte umiddelbart i gang en politikk som var stikk i strid med den som er forankret i USAs grunnleggende dokumenter. Det kom ingen reelle budsjettkutt, og planer og budsjetter innebar at statsgjelden ville fortsette å øke. Trump innførte toll på import fra en rekke land, men han ombestemte seg med hensyn til tollsatser nesten fra dag til dag, noe som er svært skadelig siden det næringslivet trenger mest av alt er stabile rammebetingelser. Ulovlige innvandrere ble i stort omfang deportert uten noen som helst form for rettslig prosess, Trump nektet å følge lovpålegg vedtatt av rettsapparatet, han truet med å trekke presseorganer som hadde kritisert ham for retten, og han benådet alle de som invaderte Kongressen 6. januar 2021, også de som hadde vært voldelige og som hadde begått hærverk. Han innførte også omfattende budsjettkutt overfor undervisningsinstitusjoner med den begrunnelse at de hadde fulgt en politisk linje som han mente var uamerikansk, og han kuttet store beløp til organisasjoner som drev ulike former for hjelpearbeid over hele verden. Til tross for dette donerte en rekke store firmaer betydelige beløp til ulike Trump-godkjente tiltak for å innynde seg hos ham.

Som kjent invaderte Russland Ukraina i februar 2022, men dette var åpenbart ukjent for Trump, han ga Ukraina skylden for å ha startet krigen. Han snakket kritisk om en rekke politiske ledere, men sa aldri kritiske ting om virkelige diktatorer som Putin, Kim Jong Un og Xi; tvert imot virket det som om han beundret dem.

Han begrenset de mest graverende utslag av woke-hysteriet (klimatiltak, begrensninger på energiproduksjon, kvoteringsordninger, retten for menn som mener det er kvinner til å stille i kvinneklassen i ulike sportsgrener), men gjorde ingenting for å redusere de enorme og voksende utgiftene over programmer som Medicare, Medicaid og Social Security. Trump og det Republikanske flertallet i Kongressen gjorde også svært lite for å begrense de subsidiene og støtteordningene som sterke pressgrupper lever svært godt på. Mye av det Trump gjorde var stikk i strid med løfter han ga før han ble valgt.

I et intervju i mai 2025 på «Meet the Press» ble Trump spurt om han som president må «uphold the Constitution». Han svarte: «I don't know. I'm not, I'm not a lawyer. I don't know», dette til tross for at han to ganger har avlagt en ed som blant annet inneholder følgende: «I do solemnly swear that I will faithfully execute the Office of President of the United States, and will to the best of my ability, preserve, protect and defend the Constitution of the United States».

Under Goldwater og Reagan var det Republikanske parti i ikke ubetydelig grad tilhenger av en viss individuell frihet – frihandel, deregulering, privatisering, skattelettelser – men utviklingen under Bush sr, Bush jr og spesielt Donald Trump har ført til at det nå er ingenting igjen av dette i det Republikanske partiet; Trump er en gammeldags proteksjonist. Det Demokratiske partiet var et rimelig normalt parti før og under Bill Clinton, men det gikk sterkt til venstre under Barack Obama. Biden sto vel nærmere Clinton enn Obama, men med sentrale personer som Kamala Harris og Alexandra Ocasio-Cortez gikk partiet langt til venstre; det sluttet i betydelig grad opp om bevegelser som Black Lives Matter, klimahysteriet sto sterkt, og partiet støttet det syn at transkvinner virkelig er kvinner (og derfor kan benytte toaletter og garderober forbeholdt kvinner, og stille i kvinneklassen i idrettskonkurranser). Denne sterkt venstreorienterte linjen fikk dog en kraftig knekk etter nederlaget i presidentvalget i 2024.

Høyesterett er den eneste statlige institusjonen i USA som fortsatt til en viss grad har en dyp idémessig forankring. Dog, Høyesterett begikk etter vårt syn en grov synd da den i 2022 opphevet Roe vs. Wade, dommen som i 1973 fastslo alle kvinners rett til selvbestemt abort. Opphevelsen innebar at spørsmålet om retten til abort skal bestemmes av delstatene. Det er mulig at denne siste Høyesterettsdommen var holdbar, juridisk sett, men den er i strid med de fundamentale prinsipper som USAs uavhengighetserklæring bygger på: retten for individer til å søke etter lykken.

Man kunne si mye mer her, men vi nevner her bare et par ting til: Under valgkampen høsten ´24 ble presidentkandidat Donald Trump utsatt for to attentater, og i et av dem var han kun millimeter fra å bli drept. En betydelig del av befolkningen mente at attentatet kun var et stunt iscenesatt av Trumps folk for å øke hans oppslutning, dette til tross for at en publikummer som oppholdt seg rett bak Tump ble drept.

4. desember 2024 ble Brian Robert Thompson skutt og drept på åpen gate i New York. Thompson var administrerende direktør i et helseforsikringsfirma, og motivet for drapet var en protest mot måten det amerikanske helsevesenet er organisert på. Gjerningsmannen, Luigi Mangione, mottok etter drapet en rekke støtteerklæringer på sosiale medier, og han fikk også enorme pengebidrag, sannsynligvis for å dekke advokatutgifter.

Mens de var på vei ut fra et arrangement på et jødisk museum i Washington ble to personer, et gift par, skutt og drept. Gjerningsmannen avfyrte 21 skudd. Det viste seg senere at paret var ansatt ved den israelske ambassaden, men dette var noe gjerningsmannen sannsynligvis ikke visste om på forhånd. Dette skjedde 21. mai 2025.

En av Donald Trumps største fans var Candace Owens, som er en av de viktigste konservative bloggerne; hun har innpå 7 millioner følgere på på X/Twitter. Hun har en god del eksentriske synspunkter. Ikke bare betviler hun at dinosaurer har eksistert (hun skriver på X: «The older I get the more absurd the concept of “dinosaurs roamed the earth until a great big meteor hit” becomes to me»), hun mener også at Israel var involvert i angrepene 11. september 2001, at USA bombet Hiroshima og Nagasaki for å ramme kristne (disse byene hadde visstnok relativt store kristne menigheter), og at formålet med revolusjonene i Frankrike og Russland var å eliminere sterke kristne

regimer. Våren 2025 får vi imidlertid høre at Owens ikke lenger støtter Trump, dette begrunnet i hans forsøk på å begrense ytringsfriheten.

Podcasterne Joe Rogan (20 millioner abonnenter på YouTube) og Tucker Carlson (4 millioner), som begge er nokså ivrige Trump-tilhengere, har gitt flere timers sendetid til en lang rekke meget spesielle gjester, den kanskje mest spesielle er en selvutnevnt historiker som mener at den store skurken under annen verdenskrig var Churchill, og altså ikke Hitler.

En av Donald Trumps ivrigste våpendragere var den tidligere Demokraten Elon Musk. Han fikk oppgaven å lede det nyopprettede organet DOGE (Department of Government Efficiency), som skulle foreta kutt, nedskjæringer og effektiviseringer i alle offentlige engasjementer. Ambisjonene var høye, men resultatene var noe nær null. Skal et slikt prosjekt lykkes må det ledes av personer som er drevne politiske spillere, men hverken Trump eller Musk oppfyller dette kravet. I en periode så det ut som om Trump og Musk var svært gode venner, men idet denne boken går i trykken har de røket uklar og ikke uventet pågår det nå en nokså barnslig krangling mellom dem på Twitter/X. VG oppsummerer 6/6:

> «Trump og Musk er i en intens offentlig konflikt etter Musks kritikk av Trumps budsjettforslag. Musk trakk seg fra Trumps administrasjon, og Trump uttrykte skuffelse. Musk anklager Trump, mens Trump truer med å avslutte Musks kontrakter med staten. Tesla-aksjen falt og SpaceX planlegger drastiske tiltak som følge av krangelen. …Bakgrunnen for konflikten er Musks kraftige kritikk av Trumps budsjettforslag, som han nylig kalte en "motbydelig vederstyggelighet" på sitt eget sosiale medium X.… President Donald Trumps skattepakke ... som nylig ble vedtatt i Representantenes hus, er anslått å øke USAs budsjettunderskudd med 2.420 milliarder dollar over de neste ti årene, ifølge en analyse fra Kongressens budsjettkontor (CBO). CBO-rapporten, som ble offentliggjort onsdag, viser at lovforslaget vil føre til et inntektsfall på 3.670 milliarder dollar og 1.250 milliarder dollar lavere utgifter frem til 2034.»

Vi må her også nevne boken *Original sin,* utgitt i mai 2025, som i detalj dokumenterer at president Biden var dement, og at hans stab hadde dekket over dette. (*Original sin* er brukt som hovedkilde for en artikkel som er å finne i denne boken.) Det heter at alle politikere lyver, men den åpenbare løgnaktighet som man finner på det høyeste politiske nivå i USA vil mange hevde savner ethvert sidestykke. Denne løgnaktigheten kommer dog ikke fra intet.

Den fundamentale årsaken til denne omfattende løgnaktigheten er å finne i pragmatismen, en filosofisk retning som SNL omtaler slik: «Pragmatismen er en innflytelsesrik filosofisk retning som betoner menneskelige handlinger og behovet for å løse problemer. ... felles for pragmatistene er deres benektelse av at kunnskap kan ha et absolutt sikkert grunnlag...»*. Wikipedia sier helt korrekt at pragmatismen er «The most influential school of thought that is uniquely American ... It began in the late nineteenth century in the United States with Charles Sanders Peirce, William James, and John Dewey.»

I et appendiks i denne utgaven gjengir vi en beskrivelse av denne filosofien; dette kapitlet er hentet fra *Filosofi: en innføring*. Vi gjengir her en setning fra dette kapitlet: «Pragmatikerne avviste derfor alle muligheter for evige, allmenngyldige sannheter, og de avviste alle fundamentale prinsipper og absolutter.» (En logisk implikasjon eller videreføring av denne filosofien er den såkalte postmodernismen.) Når en slik filosofi står sterkt i en kultur, bør man ikke bli overrasket over at fremtredende representanter for denne kulturen har små eller ingen motforestillinger mot å lyve.

Demokratene ligger med brukket rygg etter valget i 2024. En viktig grunn til dette, i tillegg til de vi nevnte over, er at hele eliten i partiet benektet og forsøkte å skjule Bidens åpenbare demens. Men den sittende presidenten, Donald Trump, som er født i 1946, har også vist tydelige tegn på høyt fremskreden alder. I tillegg har Trump aldri vært spesielt intelligent, så hvordan de neste årene kommer til å bli er ikke godt å si. Det kan være passende her å sitere en kinesisk forbannelse som lyder slik: «måtte du leve i interessante tider». Noe vi gjør. Men dessverre er dette også svært farlige tider. En viktig grunn til disse

* Stølen, Tomas: pragmatisme i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 2. juni 2025 fra https://snl.no/pragmatisme

farlige tidene er at USA, som er verdens sterkeste makt, er i ferd med å utvikle seg til en bananrepublikk.

La oss også ha sagt klart og tydelig at Trump er et symptom på USAs utvikling, han er ikke en årsak. Dette vil gå tydelig frem av denne boken.

$ $ $

Denne utgaven er utvidet med noen artikler som ble skrevet etter at bokens førsteutgave kom ut i april ´24; disse er å finne mellom sidene 165 og 289. I artiklene som var med i førsteutgaven er det i et par tilfeller foretatt noen mindre endringer.

$ $ $

Artiklene som kommer først i boken handler om amerikansk politikk på høyeste nivå, spesielt fokusert på utviklingen etter at Donald Trump søkte gjenvalg i 2020. Artiklene går i stor detalj inn på det som skjedde omkring dette, og de kommenterer utviklingen nærmest uke for uke. Disse artiklene viser også at mainstream-medias fremstillinger ofte var svært skjeve. Utover i boken vil leseren finne artikler som tar for seg viktige trekk i amerikansk historie og måten amerikanerne har organisert viktige deler av samfunnet på. Leseren vil der finne artikler om slaveri og om rasisme, om krigsfilmer og om mccarthyismen, om kriser og kriger, om hvordan helsevesenet er organisert, og mye mer. Enkelte lesere vil derfor foretrekke å gå rett til artikler som fatter interesse heller enn å lese boken fra perm til perm.

$ $ $

Tidlig i juni er det i flere storbyer i USA (helt legitime) demonstrasjoner mot Trumps innvandrings- og deportasjonspolitikk. Slike demonstrasjoner tiltrekker seg alltid vandaler, de utvikler seg ofte til hærverk og plyndring, og Trump har sendt inn nasjonalgarden. Midt i juni ble to delstatspolitikere fra det Demokratiske partiet i Minnesota utsatt for et politisk attentat. Fire personer ble skutt, to av dem omkom. Ja ja.

VM, juni 2025

Innledning

Det så ut som en helt vanlig leir for hjemløse. Noen handlevogner sto rundt omkring, noen miserable telt var å se, noen slitte pappesker sto stablet hulter til bulter, noen klesplagg hang på snorer som var festet mellom trær, og mellom alt dette så man noen uflidde uteliggere som ikke så ut som om de hadde noe mål eller mening med det de holdt på med. Det som var spesielt var at denne leiren lå i en park som lå midt i sentrum av Washington DC, rett utenfor et luksushotell og ved siden av en fin restaurant, bare én kilometer fra Det Hvite Hus.

Jeg bodde på dette hotellet noen dager sommeren 2022. Jeg hadde sett på TV at slike uteliggerleire var å finne i parker og langs gater i mange av USAs storbyer, men allikevel overrasket det meg sterkt at en slik leir var å se midt i et fint strøk i USAs hovedstad. Noe som var enda merkeligere var at ingen av de amerikanerne i området jeg snakket med reagerte på denne leieren, det så ut som om alle mente at dette var slik det skulle være. Den leiren som lå nær mitt hotell var ikke den eneste jeg så i Washington, overalt var det slike leire, også i det som burde være byens fineste strøk.

Første gang jeg besøkte USA var sommeren 1979. Sammen med en venn tilbrakte jeg et par uker i New York, og en uke i en leiebil på tur sørover til Florida. New York var da ganske shabby, men sørover langs østkysten så jeg et fantastisk flott USA hvor alle jeg traff var hyggelige og vennlige og imøtekommende, og hvor levestandarden så ut til å være svært høy, i hvert fall høyere enn den var i Norge.

Neste gang jeg var i USA var sommeren 1987, og fra da besøkte jeg USA praktisk talt hvert eneste år frem til 2022. I denne perioden gjennomgikk USA en markant utvikling, og de fleste stedene jeg besøkte var denne utviklingen tydelig å se. Jeg besøkte New York regelmessig, og jeg så at den byen som hadde vært ganske shabby i 1979 ble finere og renere og penere. Tvilsomme elementer i strøk midt på Manhattan forsvant, og stadig større deler av byen ble mer luksuriøse og turistvennlige, for å si det på den måten.

Jeg merket at optimismen blant amerikanerne steg, at velstanden steg, og jeg trivdes svært godt på alle stedene jeg besøkte (foruten New York og Washington besøkte jeg San Francisco, Los Angeles, San

Diego, Seattle, Staten Island, Long Island, Cleveland, Casper, Denver, Nashville, Boston, Pittsburgh, Irvine, Williamsburg, Las Vegas, Miami, Lake Tahoe, Carmel, Monticello, Richmond, Palo Alto, Telluride, Ouray, Nashua, Newport Beach, La Jolla, og, selvsagt, Hollywood, Harvard, Berkeley, Disneyland og Disneyworld). Men etter 2010 begynte jeg å gradvis merke at det var noe som ikke helt var på stell.

En annen ting jeg la merke til var at det begynte å komme en slags polarisering i samfunnet, mange av de jeg snakket med fikk en slags aggressiv tone når de omtalte politikken og politikerne. Tidligere hadde de aller fleste når de snakket om politikk betraktet sine motstandere som venner og kamerater (jeg snakker her om hvordan Demokrater omtalte Republikanere og vice versa), men nå merket jeg en polarisering som førte til at hver gruppe omtalte de andre på en stadig mer fiendtlig måte. Utviklingen de siste årene, med frontfigurer som Trump og Biden, og hvordan de omtaler hverandre, er bare kulminasjonen av denne utviklingen.

Dette skjedde i et land som begynte så bra. Landet ble eksplisitt etablert på en individualistisk og frihetlig filosofi. Den amerikanske uavhengighetserklæringen, ført i pennen av Thomas Jefferson, inneholdt følgende: «Vi anser følgende sannheter for å være selvinnlysende: Alle mennesker er skapt like, de er av sin Skaper utstyrt med visse ukrenkelige rettigheter, blant disse er retten til liv, frihet, og retten til å søke etter lykken. For å sikre disse rettighetene er statsmakten opprettet . . . ».

Her var det en stat som var eksplisitt grunnlagt på basis av en ideologi, en individualistisk, frihetlig ideologi. Landet var også full-stappet av alle mulige naturressurser. Dette innebar at folk lett kunne jobbe, tjene penger, skape velstand, og oppnå stadig bedre liv for seg og sine. Fra slutten av 1800-tallet var det en kolossal velstandsvekst.

Uavhengighetserklæringen sto for full individuell frihet, men det var dessverre betydelige mangler i hvordan samfunnet ble organisert. Den verste av disse var slaveriet. Uavhengighetserklæringen sa at alle mennesker var skapt like, men allikevel ble slaveri i nesten 100 år godtatt som en del av hvordan USA var organisert. En av forklaringene på dette var at prinsippene i uavhengighetserklæringen ikke hadde noen dyp forankring i mer fundamentale ideer; de stakk ikke svært dypt hverken i kulturen eller i de enkeltpersonene som sto bak politikken

som ble ført fra 1776 og fremover. I sin mest berømte tale, The Gettysburg Address (1863), påstod president Lincoln at USA var «conceived in liberty». Formuleringene innebar frihet, men politikken var i praksis et kompromiss med frihetsfiendtlige krefter.

Til tross for slaveriet ble Amerika allikevel betraktet som mulighetenes land – «the land of opportunities», og et stort antall innvandrere ankom landet fra slutten av 1800-tallet. Et symbol på dette er Frihetsstatuen, som er plassert på Ellis Island utenfor New York (statuen, som ble laget av Frédéric Auguste Bartholdi, var en gave fra Frankrike til USA, og den ble avduket i 1886). Sokkelen har siden 1903 hatt følgende tekst inngravert: «Give me your tired, your poor, your huddled masses yearning to breathe free» – en formulering som sier at alle er velkomne til USA.

De fleste som innvandret til Amerika kom fra svært fattige kår, de fikk et godt levebrød i USA, og mange ble rike. Kulturen var slik at driftighet, arbeidsomhet, entreprenørskap, pågangsmot, og ønsker om å oppnå suksess, hadde en høy status. Blant de som gjorde stor suksess finner vi oppfinnere og entreprenører som Thomas Edison, John Pemberton, Isaac Singer, Edward Clark, brødrene Wright, John D. Rockefeller, Andrew Carnegie, Clarence Birdseye, Henry Ford, J.P. Morgan, Sam Walton, og helt frem til vår tid har vi sett store entreprenører skape enorme verdier: Bill Gates, Steve Jobs, Elon Musk, Jeff Bezos. Disse skapte produkter og virksomheter som gjorde at stadig flere fikk langt bedre liv enn de ellers ville ha hatt, og de fikk også både rikdom, beundring og respekt for det de hadde klart å skape. Men litt over 100 år etter at denne boomen begynte var tonen blitt en annen, og den nye tidsånden, en tidsånd hvor egenskaper som arbeidsomhet, pågangsmot og oppfinnsomhet ikke ble verdsatt i samme grad, ble oppsummert av president Obama i den syrlige aforismen «You didn´t build that».

Også holdningen til innvandring endret seg. Frem til tidlig på 1900-tallet ble alle ønsket velkommen (de første begrensninger på innvandring ble dog innført fra 1875; verd å nevne er «Anarchist Exclusion Act» (1903); ytterligere begrensninger ble innført i 1917 og i 1924), men omkring 2020 var det blitt innført enorme restriksjoner på lovlig innvandring; de som forsøkte å komme seg inn i landet på lovlig vis for å bli der ble møtt av en kolossal papirmølle, og etter en

langtrukken søknadsbehandlingsprosess kunne det hele ende med avslag. Ulovlige innvandrere, derimot, fikk i mange tilfeller fri adgang inn til landet, og fikk i betydelig grad rett til å nyte godt av en rekke offentlige støtteordninger. Hvorfor kommer de? De fleste kommer for å få bedre jobber enn de kan få i sine hjemland.

Dagens USA har enorme problemer på en rekke ulike områder. Årsaken er at politikken i stadig større grad beveget seg vekk fra idealene i uavhengighetserklæringen – men man må ikke glemme det viktige poeng at den politikken som føres i et land i det store og hele er i samsvar med det befolkningen ønsker. Artiklene i denne boken beskriver hvordan og hvorfor denne utviklingen skjedde.

$ $ $

Hoveddelen av denne boken består av artikler som ble skrevet og publisert i perioden fra 2002 til 2024, de tar for seg ulike sider ved USAs historie, de beskriver forfallet som har skjedd de siste tiårene, og dette forfallets fundamentale årsaker. Artiklene gir da en bred fremstilling av USAs nyere historie. Disse tidligere publiserte artiklene la mindre vekt på visse temaer som bør omtales i en bok som dette, og derfor er det skrevet noen nye kapitler som omtaler disse temaene. De er gjengitt i denne boken fra side 437, og de er altså ikke tidligere publisert.

Artiklene, som er ordnet etter tema, er ment som et supplement til den fremstillingen man finner i mainstream-kilder, de er ment å fylle igjen de kunnskapshullene man nødvendigvis har dersom man kun leser mainstream-kilder. Enkelte temaer som er grundig behandlet i mainstream-kilder er således ikke så grundig behandlet her. Siden artiklene opprinnelig var ment å stå alene, er det også noe overlapping mellom dem. Artiklene som er skrevet før 2018 ble som regel publisert på Det Liberale Folkepartiets nettside, www.stemDLF.no, eller i DLFs tidsskrift Liberal. Artiklene som er skrevet fra og med 2018 ble publisert på Foreningen Gullstandards nettside www.gullstandard.no. Artiklene er i all hovedsak gjengitt slik de opprinnelig ble publisert.

Jeg vil benytte anledningen til å takke Vebjørn Koksvik, som har lest igjennom deler av manus og kommet med en rekke nyttige innspill. Alle feil som allikevel måtte gjenstå er dog helt og fullt mitt ansvar.

VM, mars 2024

Hva er det som skjer i USA?

Publisert 29. juni 2020

Denne artikkelen omtaler noe av det som skjedde i sluttfasen av presidentvalgkampen i 2020.

Hva i alle dager er det som skjer i USA, verdens mest velstående land, det landet alle drømmer om og som alle vil komme til (selv om mange sier at de hater dette landet og alt det står for)? Vel, alle som følger med i nyhetene vet en god del om hva som skjer, men det viktige spørsmålet er følgende: hvorfor skjer dette og hvorfor skjer det nå? Vi som følger nyhetene har sett mye om det som skjer, men vi har ikke sett noen forklaring på hvorfor det skjer. Vi skal gi et svar på dette om litt, men først gjengir vi kort noen punkter om noe av det som har skjedd den siste tiden.

Motstand mot Trump

Donald Trump vant til alles overraskelse presidentvalget i 2016. Han ble umiddelbart møtt med stor motstand, en motstand som faktisk begynte flere måneder før han ble valgt i november 2016, den begynte da han som kandidat begynte å gjøre det godt i nominasjonsprosessen for det Republikanske partiet.

Vi skyter inn her at det er mye man på et reelt grunnlag kan kritisere Trump for, og vårt poeng er ikke å gi noe generelt forsvar for ham; han er ikke vår mann, for å si det slik. Han er det som i vanlig amerikansk språkbruk kalles en Rockefeller-konservativ, han er ikke en Goldwater-konservativ; Rockefeller-konservative er mer nasjonalistisk orientert, de er motstandere av frihandel, de vil ha en stor stat som tar på seg mange oppgaver, mens Goldwater-konservative er tilhengere av frihandel, skattelettelser, deregulering, privatisering og en begrenset stat. (Disse to fløyene er oppkalt etter Nelson Rockefeller og Barry Goldwater; Rockefeller var visepresident under Gerald Ford, og Goldwater var Republikanernes presidentkandidat i 1964.)

Trump er en mann som ikke alltid har et nært forhold til sannheten, han kommer med ufine personkarakteristikker, og han skifter nære medarbeidere som andre skifter skjorter. Men det er allikevel ingen saklig grunn til mesteparten av den motstanden han blir møtt med av sine politiske motstandere, av pressen og av folk i akademia. Han blir fremstilt som en rasist, til tross for at han i hans mange tiår som toppkjendis aldri viste at det kunne være noen grunn til slike beskyldninger. Han blir beskyldt for å være mentalt ustabil, inkompetent, og som en som har som mål å bli diktator. Han blir beskyldt for å være agent for Russland og i lomma på Putin, han blir beskyldt for å være imot innvandring når det han virkelig er imot er ulovlig innvandring. Hans fortid er blitt undersøkt og etterforsket som ingen annens; og det ble til og med reist riksrettstiltale mot ham. Men til tross for meget omfattende etterforskning ble det ikke funnet noe som var vesentlig kritikkverdig, det som ble funnet var at hele prosessen var basert på usannheter plantet av politiske motstandere i et forsøk på å skade Trump.

I tidligere år var Trump en støttespiller for det Demokratiske partiet, og han ga store beløp til saker som lå Demokratene varmt om hjertet. Trump var en mann Demokratene tidligere hadde et godt forhold til, og den politikken han la opp til som president lå ikke langt fra det han tidligere hadde stått for – men allikevel ble han møtt med en motstand som ingen andre toppolitikere er blitt utsatt for. Han er til og med blitt beskyldt for å ville «reverse the outcome of the Civil War» (som som kjent hadde som formål å oppheve slaveriet i USA), og det var ingen tilfeldig blogger som påstod dette; den som sa dette var Laurence Tribe, professor i juss ved Harvard. En Pulitzer-Prize-vinner hevdet til og med at Trump «wants to see black failure and misery» (sitatet er fra boken *What the Hell Do You Have to Lose?: Trump's War on Civil Rights* av Juan Williams).

Enkelte ganger, når Trump fikk en saklig omtale av en avis, måtte den trekke tilbake det den skrev. New York Times brukte en gang denne overskriften som en oppsummering etter en av Trumps taler: «Trump urges Unity vs. Racism». Denne overskriften ble møtt med en storm av kritikk fra blant annet ledende Demokrater; avisens ledelse var ikke villig til å stå imot dette presset og endret overskriften til «Assailing Hate But Not Guns», en overskrift som sier at Trump er imot

hat, men ikke imot våpen. (Kilde: David Horowitz: *Blitz: Trump Will Smash The Left And Win*, loc 800).

Her er enda et eksempel fra New York Times som ikke direkte går på Trump, men som vil belyse vårt poeng: Blant lederskribentene der har det vært noen som ønsket et mangfold av meninger i avisen, mens de mange yngre ansatte heller vil ha ensretting. Ensrettings-tilhengerne har nå vunnet: «James Bennet resigned as editorial page editor of *The New York Times* on Sunday, following a successful campaign by irate staffers to oust the person who published an inflammatory op-ed by Sen. Tom Cotton (R–Ark.) that suggested the government deploy federal troops to "restore order in our streets"» (kilde Reason). Bennett ble fjernet fordi han hadde publisert en artikkel skrevet av senator Cotton, en artikkel som skulle være «inflammatory».

Vi kunne ha gitt langt flere eksempler, men alle som leser aviser vet at det bildet vi kort har skissert er korrekt: Trump er utsatt for en overflod av urettferdig kritikk (noe som ikke betyr at det ikke finnes reell kritikk).

Hvorfor ble Trump møtt med en slik motstand? Svaret kommer om litt.

Antirasisme

I etterkant av (de helt legitime) protestene etter drapet på George Floyd dukket det i en rekke store byer opp bølger av aksjoner som hadde hærverk og plyndring som eneste formål. Kafeer, restauranter og super-markeder ble plyndret, bygninger ble påført «anti-rasistisk» graffiti, statuer av historiske skikkelser ble revet ned eller forsøkt revet ned. Områder i store byer ble erklært som «autonome soner», og flere politiske ledere fra det Demokratiske partiet gikk inn for å kutte bevilgningene til politiet fordi de mener at det er gjennomført rasistisk (noen av disse politikerne vil bygge opp nye politistyrker, mens andre bare vil avvikle politiet).

Spor av det som ble oppfattet som rasistiske elementer i samfunnet ble fjernet, for eksempel hadde pakker med ris av merket «Uncle Ben´s Rice» et portrett av en svart mann på pakningen; det skal nå lages nye pakninger hvor dette bildet er fjernet. Noe tilsvarende skjedde med «Aunt Jemima´s Syrup».

Skolestyret i Duluth, Minnesota, har bestemt at bøker som *To Kill a Mockingbird* og *The Adventures of Huckleberry Finn* skal fjernes fra pensum fordi enkelte elever kan føle seg «humiliated or marginalized» på grunn av innholdet – dette selv om disse bøkene er litterære klassikere med et sterkt anti-rasistisk innhold.

Kjønnspolitikk

Vi tar også med et annet eksempel som illustrerer det poenget vi kommer til. Det er nå blitt et anerkjent faktum at ikke alle som er født med mannlige kjønnsorganer har en typisk mannlig personlighet, og at ikke alle som er født med kvinnelige kjønnsorganer har en typisk kvinnelig personlighet. (Hvorfor det er slik kan man diskutere, men at det er slik er et faktum.) De individer som derfor ikke føler seg hjemme i sin egen kropp kan ha det vanskelig, og man bør respektere de som på denne måten kan føle seg annerledes enn de fleste andre, og man bør respektere de valg de føler at de må gjøre når de er blitt myndige (slike valg kan innebære kirurgiske inngrep og hormonbehandling).

Dette prinsippet er nedfelt i de såkalte Yogyakarta-prinsippene, og det er offisiell politikk i en rekke land å støtte disse prinsippene, også i Norge. Norsk UD erklærer blant annet følgende: «Norge støtter også de såkalte Yogyakarta-prinsippene som tar for seg en rekke menneskerettigheter og hvordan disse bør gjennomføres overfor seksuelle minoriteter». Samme sted erklærer UD at «kjønnsidentitet viser til personers dyptfølte indre opplevelse av eget kjønn», det vil si den kjønnsidentitet en person har er den som vedkommende føler at hen har (kilde regjeringen.no).

Nå burde dette i det store og hele ikke føre til problemer – bortsett fra på områder hvor det er kvotering eller klassifisering etter kjønn. USA er som man kunne forvente det land som er kommet lengst i å skape problemer på dette området: et antall amerikanske idrettsmenn som ikke lykkes som idretts*menn* har valgt å skifte kjønn for å kunne konkurrere i kvinneklassene. En kommentator skriver:

> «… The International Olympic Committee`s … rules presently allow men to participate as women, provided their testosterone levels are below 10 nanomoles per liter for at least 12 consecutive months. … These standards completely fail to

> consider the host of other advantages inherent in the male body: increased O2 capacity, overall musculature, bone size and density, increased joint stability, and lower body fat, to name a few. These advantages don't magically disappear with the wave of a synthetic estrogen wand. …
>
> Fallon Fox is a male, American mixed martial arts fighter who competes in the women's division. Fox ended the career of his opponent, Tamikka Brents, within the first three minutes of their fight when he shattered her eye socket, an injury requiring seven staples in her head …
>
> Rachel McKinnon is a man and two-time women's world cycling champion, who also uses his status as a professor of philosophy at College of Charleston in South Carolina to bully those who disagree with him, …».

Flere eksempler er å finne i denne artikkelen, som vi har hentet sitatet fra: «Transjacking: The Left´s New War on Women» (kilde tothepoint-news).

Det ser ut som om alle ledere i idrettsorganisasjonene i USA godtar dette fullt ut, og vårt viktige poeng her er at mange kvinnelige idrettsutøvere (de som er født som kvinner) finner seg i dette; de tillater at menn kan ta en hormonbehandling og konkurrere i deres klasser sammen med dem. Det er ingen som med styrke protesterer og taler kvinnenes sak i mainstream-media.

Alle de tingene vi har nevnt – usaklig kritikk av Trump, hærverk, plyndring, nedriving av statuer, at menn får konkurrere i kvinneklasser – er i det store og hele møtt med aksept og støtte fra de aller fleste mainstream-kommentatorer, og også naturligvis blant et stort antall brukere av sosiale medier.

Ja, i Norge har enkelte lederskribenter i store aviser kommet til at statuene bør få stå, men denne støtten er meget halvhjertet; en norsk professor kommenterte opptøyene i USA ved å likestille de som utøver «fredelige protester» med de som begår plyndring og hærverk. Den eneste prominente person vi har sett som har protestert mot det syn at menn som tar hormonbehandling er kvinner er forfatteren J. K.

Rowling, men hun har møtt sterk motbør etter at hun hevdet at kjønn er biologisk bestemt. Dagbladet oppsummerer: «en artikkel i Vanity Fair slår fast at Rowlings [synspunkter] var "transfobiske", og skuespiller Daniel Radcliffe, som spilte Harry Potter i filmene basert på Rowlings bøker, har gått ut og tatt avstand fra henne og sagt at "transkvinner er kvinner" – dette til tross for at Rowling sa at hun "respekterer enhver persons rett til å leve på enhver måte som føles autentisk og komfortabel for dem" og at hun "vil marsjere sammen med deg hvis du ble diskriminert fordi du var trans"» (kilde Dagbladet).

Så, vi har eksempler som opptøyer, hærverk, plyndring nedriving av statuer og fjerning av kjente varemerker; en intens og langt fra saklig begrunnet motstand mot president Trump; og vi har menn som konkurrerer i klasser som burde være forbeholdt kvinnelige idrettsutøvere. Videre, disse aktivitetene har stor støtte spesielt i det som vel fortsatt må kalles intellektuelle miljøer (pressen, akademia, organisasjoner, byråkratiet).

Hva er felles for disse eksemplene?

Kapitalisme vs. sosialisme

Det finnes to dominerende politiske ideologier: sosialisme og kapitalisme. Disse begrepene beskriver samfunnssystemer, men de kan også benyttes om de ideologier som legitimerer, begrunner og forklarer disse samfunnssystemene.

Kapitalismen er en ideologi som går inn for at all omgang mellom mennesker skal være frivillig; den muliggjør verdiskapning, frihandel, rettsstat og velstand. For å sikre dette sier kapitalismen at eiendomsretten må gjelde. Statens oppgave skal kun være å beskytte borgernes frihet.

I motsetning til denne ideologien står sosialismen, som legger vekt på likhet uavhengig av innsats, og står for det syn at all ulikhet er urettferdig – for sosialister er «rettferdighet» og «likhet» i de fleste sammenhenger synonyme. Dette ser man i uttrykk som «rettferdig fordeling», en formulering som innebærer at de mener det er moralsk riktig å ta fra de som jobber/produserer og gi til de som ikke jobber. Tilhengere av sosialismen vil derfor kjempe imot alt de oppfatter som urettferdig. For dem trumfer dette alt; sosialismen er ikke for velstand, den er ikke for frivillighet – og derfor er denne ideologiens tilhengere

villige til å støtte eller utøve tvang, vold, ødeleggelse og hærverk dersom målet er å oppfylle det de oppfatter som likhet/rettferdighet. Det samme gjelder handlinger som har som mål å påføre de ansvarlige for den påståtte urettferdigheten et nederlag.

Sosialismens historiske utgangspunkt var at arbeidere ble urettferdig behandlet av bedriftseieren, han som hadde skaffet dem den jobben de frivillig tok. De tidlige sosialist-teoretikere påstod at arbeiderne ble utbyttet av kapitalisten, men sannheten er at det er meningsløst å kalle noe som skjer frivillig mellom informerte aktører for utbytting. I sosialismens senere fase, da påstandene om økonomisk utbytting over tid viste seg stadig mer absurde, ble en rekke andre forhold tatt inn som eksempler på urettferdighet. Alle former for (det sosialister oppfatter som) urettferdighet gir grunn til motstand, og denne motstanden inkluderer også alle former for sabotasje og voldelig kamp. Sosialismen står sterkt i eliten i det Demokratiske partiet, og kapitalismen står dessverre svakt i det Republikanske partiet; dagens Republikanere er Rockefeller-republikanere og ikke Goldwater-republikanere.

Tilhengere av sosialismen betrakter sine motstandere som tilhengere av urettferdighet, som fiender, som personer som ikke fortjener respekt, som personer som ikke fortjener å bli hørt, som personer som ikke fortjener å kunne ha en plattform hvor de kan ytre sine meninger. (Eksempler på dette siste er det mengdevis av i dag, alt fra å bli fjernet fra YouTube til å bli nektet å leie lokaler eller å bli utsatt for oppfordringer om annonseboikott.) Som kontrast, det som er urettferdig og som skal ha politiske konsekvenser under kapitalismen er kun initiering av tvang og alt som følger av dette.

I de siste tiår er sosialismen blitt stadig sterkere. Alle som har tilbrakt lang tid i utdannelsessystemet (barnehager, grunnskole, videregående skoler, universiteter og høyskoler) er blitt foret med sosialistisk propaganda, og derfor er nå praktisk talt alle stillinger som krever lang utdannelse besatt av sosialister. Det er derfor alle som slipper til i mainstream-organer støtter sosialismen; de som gir adgang til mediene slipper til sine meningsfeller og slipper ikke til de som de mener er tilhengere av urettferdighet. Disse preker da et budskap til folk flest om at de er urettferdig behandlet: svarte er urettferdig behandlet av hvite, muslimer er urettferdig behandlet av kristne, homofile er

urettferdig behandlet av heterofile, arabere er urettferdig behandlet av jøder, kunder er urettferdig behandlet av eierne av de butikkene de handler i (slagordet er «Super´n lurer deg»), kvinner er urettferdig behandlet av menn, kriminelle er urettferdig behandlet av samfunnet, og så videre – alt dette kommer i tillegg til det klassiske standpunktet: arbeidere er urettferdig behandlet av bedriftseierne som har skaffet dem jobb. At stadig nye grupper hevdes å ha blitt urettferdig behandlet gir også grunnlag for rekruttering.

Fravær av rasjonalitet

Nå lever vi i en tid hvor rasjonaliteten står svakt, og dette innebærer at mange i liten grad tenker igjennom hva de mener, hvorfor de mener det, og hvorfor noen kan mene noe annet enn det de selv mener. Rasjonalitet innbærer også at man tenker grundig igjennom årsak, virkning, kontekst og hierarki i begrunnelsen for alt man mener og gjør. Rasjonalitet innebærer samtale og diskusjon, mens fravær av rasjonalitet innebærer at man kun baserer seg på sine følelser, og at man ikke tenker langsiktig: «We want it and we want it now!» er et typisk uttrykk for de som utviser liten grad av rasjonalitet*. Mangel på rasjonalitet innebærer også for eksempel at man ikke tenker igjennom hva som skjer med en plyndret butikk – vil de som eier den bygge den opp igjen eller vil de bare legge den ned fordi nabolaget ikke er trygt? Det er ikke et gode at butikker blir borte fra ens nabolag, det er jo i butikken man kan kjøpe det man trenger og/eller vil ha.

De som har plyndret og ødelagt og revet ned statuer har gjort dette fordi de er blitt fortalt at disse tingene – butikker, kafeer, statuer – representerer personer og institusjoner som har behandlet dem urettferdig. Ja, noen er med på ødeleggelsene fordi de synes det er uskyldig moro, men hvorfor synes de at slike ting er moro, og hvorfor er det «uskyldig», det vil si hvorfor er det liten risiko for å bli straffet for noe slikt? Det er fordi en rekke mainstream-aktører mener at det bør være slik, altså de mener at det er urettferdig at kriminelle blir idømt strenge straffer.

* «Just stop oil» og «Kloden koker» er dagsaktuelle (2023) uttrykk av samme type som dette.

Som nevnt over: sosialister betrakter også (det de oppfatter som) rettferdighet som langt viktigere enn velstand, og at de derfor ødelegger velstand (og det som gjør velstand mulig) for å markere sitt syn om hva som er rettferdig burde ikke overraske noen.

Hvorfor møter disse vandalene liten eller ingen motstand? Hva er dagens dominerende etikk? «Sett dere ikke imot den som gjør ondt mot dere. Om noen slår deg på høyre kinn, så vend også det andre til. Vil noen saksøke deg og ta skjorten din, la ham få kappen også. Tvinger noen deg til å følge med en mil, så gå to med ham. … Elsk dine fiender ,… Den som er syndfri kan kaste den første sten…». Når et slik moralsk ideal – altruisme – dominerer i kulturen er det ikke mulig å kjempe imot kriminelle og vandaler. Det er også på grunn av dette idealet at kvinner (som er født som kvinner) ikke utøver sterk motstand mot at menn som sier at de er kvinner kjemper i kvinneklasser innen idretten.

Vi tar også med at de som tilhører den langtidsutdannede eliten ser ned på folk flest, de som ikke har en lang utdannelse. I USA er disse vanlige folkene ofte omtalt som «rednecks»*; de bor i områder som eliten ikke vil finne på å besøke, de bor i «flyover country». Eliten holder seg til områdene på øst- eller vestkysten, og ikke i midt-USA; områdene midt i landet er områder eliten bare flyr over fra østkysten til vestkysten og tilbake. Disse folkene, som altså ikke deler de sosialistiske idealer i like stor grad som eliten, er omtalt som «deplorables» med synspunkter som er «racist, sexist, homophobic, xenophobic, Islamophobic», og «they get bitter, they cling to guns or religion or antipathy to people who aren't like them or anti-immigrant sentiment or anti-trade sentiment as a way to explain their frustrations». Det var ikke noen tilfeldige bloggere som påstod dette, det var langtidsutdannede folk som Hillary Clinton og Barack Obama.

Hva forklarer motstanden mot Trump? (Vi snakker her om den delen av kritikken mot ham som er totalt usaklig, ikke om den reelle kritikken.)

Det er velkjent at man misliker kjettere langt mer enn man misliker hedninger; hedninger har ikke hørt det glade budskap og er

* Grunnen til at de kalles «rednecks» er at de ofte jobber i friluft og blir solbrente i nakken.